

альних активів зокрема, є відсутність на вітчизняних підприємствах координації діяльності різноманітних служб, інформаційного менеджменту, внутрішнього контролю й управлінського обліку.

Отже, контролінг і аудит мають відіграти важливу роль в управлінні нематеріальними активами підприємства. Слід запроваджувати і використовувати нові методи і ефективні фінансові інструменти, щоб досягти максимального розвитку.

Список використаних джерел

1. Оцінка інтелектуальної власності. Бухгалтерський облік та оподаткування / О. Б. Бутнік–Сіверський, О. П. Гавриленко, С. О. Довгий та ін.; За ред. О. Б. Бутнік–Сіверського, О. Д. Святоцького. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. — 352 с.

2. *Поляков В.* Нематеріальні активи підприємства як інструмент податкового планування і безпеки бізнесу // Інтелектуальна власність. — 2005. — № 1. — С. 25—27.

3. *Оліфіров О. В.* Контролінг інформаційної системи підприємства: Монографія. — Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2003. — 325 с.

В. В. Мельничук, канд. екон. наук, доцент
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ПАЙОВОГО КАПІТАЛУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ КООПЕРАТИВАХ

Діяльність аграрних формувань, заснованих на приватній формі власності, є значним кроком переходу аграрного сектора АПК до ринкових відносин. Сільськогосподарські виробничі кооперативи функціонують на приватній формі власності, внески членів яких утворюють пайовий капітал. Недостатня теоретична обґрунтованість і практика діяльності кооперативів вимагають глибокого вивчення питань, пов'язаних із формуванням пайового капіталу в кооперативах та порядку обліку його руху.

Пайовий капітал формують організаційно-правові форми господарювання, створені на засадах кооперування. Основна мета таких підприємств — об'єднати зусилля і досягнути певних результатів у виробничій або обслуговуючій сфері. В таких випад-

ках пайовий капітал кооперативів є аналогом статутного капіталу господарських товариств.

Сільськогосподарський кооператив — юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, що є сільськогосподарськими товаровиробниками, на засадах добровільного членства та об'єднання майнових пайових внесків для спільної виробничої діяльності у сільському господарстві та обслуговування переважно членів кооперативу [1].

Єдиної законодавчої бази формування і руху пайового капіталу не існує. А тому кожне підприємство чи організація при вирішенні таких питань керується нормами спеціального законодавства і власного статуту.

Серед економістів не склалося єдиної думки про сутність пайового капіталу. Так, деякі економісти ототожнюють поняття статутний капітал і пайовий капітал. На думку В. В. Сопко у кооперативах можливі два види реєстрованого капіталу:

- 1) статутний капітал;
- 2) пайовий капітал [4, с. 201].

Ми вважаємо, що це дві різні категорії, які мають різний економічний зміст, відмінності у формуванні і застосовуються в різних організаційно-правових формах господарювання.

На нашу думку, пайовим капіталом визнається сукупність грошових коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у підприємстві для здійснення його господарсько-фінансової діяльності.

Пайовий капітал формується за рахунок обов'язкових та додаткових внесків, які надходять від членів товариства. Розмір обов'язкових внесків визначається загальними зборами пайовиків (членів кооперативу).

Особливістю пайового капіталу є те, що його розмір не реєструється у статуті кооперативу, тому внески нових членів кооперативу чи вихід членів кооперативу не вимагають перереєстрації статуту в органах державної влади.

Схема відображення в бухгалтерському обліку процесу формування пайового капіталу дещо інша, ніж схема відображення процесу формування статутного капіталу підприємств і організацій. Статутний капітал формується методом нарахування, а пайовий — в міру фактичної передачі пайовиками своїх внесків під час створення товариства.

Для обліку і узагальнення інформації про суми пайових внесків членів сільськогосподарських виробничих кооперативів відповідно до нового Плану рахунків введено рахунок 41 «Пайовий капітал».

Пайовий капітал формується за рахунок пайових внесків членів кооперативу, які складаються з обов'язкового та додаткового пая. Розміри обов'язкових пайових внесків устанавлюються в різних частинах і/або пропорційно очікуваній участі члена кооперативу у його господарській діяльності. Розмір вступних та обов'язкових пайових внесків членів виробничого кооперативу встановлюється статутом у рівній для всіх сумі.

В даний час розмір пайового капіталу сільськогосподарського виробничого кооперативу законодавством не визначено. В процесі функціонування сільськогосподарські кооперативи мають право змінювати пайовий капітал за рахунок додаткових внесків або часток доходів на пай (дивідендів).

За бажанням кожний член кооперативу може внести додаткові внески (пай), якщо це передбачено статутом кооперативу.

На підставі норм Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» щодо визначення неподільного і пайового фонду слід визнати, що ці два фонди відповідають критеріям пайового капіталу, визначеним в Інструкції про застосування плану рахунків [3]. Виходячи з цього, для побудови обліку, який у повній мірі відображав би особливості відносин власності в кооперативі, на рахунок 41 необхідно виділити два субрахунки — 411 «Неподільний капітал» і 412 «Основний пайовий капітал». Інструкцією № 291 дозволено підприємствам вводити нові субрахунки (рахунки другого, третього порядків) зі збереженням кодів (номерів) субрахунків нового Плану рахунків. Порядок ведення аналітичного обліку і кореспонденції цих субрахунків устанавлюється підприємством виходячи з норм Інструкції, Положень (стандартів) бухгалтерського обліку, інших нормативно-правових актів з бухгалтерського обліку та управлінських потреб.

Практика діяльності кооперативів свідчить про те, що часто члени кооперативів вносять не лише основний, а й додатковий пай. Облік основного і додаткового пайового фонду на одному субрахунку не повністю відповідає вимогам управління і утруднює формування інформації. Таким чином, на нашу думку, для підвищення ролі контрольної функції бухгалтерського обліку сільськогосподарським виробничим кооперативам слід ввести ще і субрахунок 413 «Додатковий пайовий капітал», який призначається для обліку додаткових паїв, внесених членами кооперативу.

Формування неподільного капіталу кооперативу відображається на кредиті субрахунку 411 «Неподільний капітал» і дебеті рахунків з обліку коштів або інших активів. На кредиті субрахунку 412 «Основний пайовий капітал» відображаються внески до

пайового капіталу в кореспонденції з дебетом рахунків, на які зараховується майно або кошти, тобто відображається фактично внесена сума пайового капіталу при формуванні СВК. В аналітичному обліку інформація про пайовий капітал узагальнюється за кожним членом кооперативу в розрізі складових його внеску.

Первісний капітал кооперативу (пайовий капітал), що створений у процесі реформування КСП, сформовано за рахунок вступних внесків (що виділялися у неподільний фонд) та пайових внесків, внесених в основному майном, одержаним в рахунок майнових паїв у реформованому колективному господарстві.

Отже, формування і рух пайового капіталу визначаються особливостями організаційно-правової форми функціонування сільськогосподарських кооперативів, статутом кооперативу, законодавчими та нормативно-правовими документами, що регулюють облік власного капіталу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» із змінами і доповненнями.

2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Затверджено наказом міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.

3. Інструкція про порядок використання плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.09.99 р. № 291.

4. *Сопко В.* Бухгалтерський облік: Навч. посібник. — 3-тє вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 578 с.

В. Ф. Мервенецька, аспірантка
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПЕРЕДУМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ, ПРИНЦИПІВ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРИНЦИПІВ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

На думку вітчизняних дослідників у сучасних умовах спрямованість обліку, орієнтована насамперед на потреби інвесторів, ставить пріоритет регулювання звітності, а не обліку. Питання ведення облікових записів є приватною справою підприємства і поступово виходить із сфери регулювання [1, с. 22]. Викладені у